

แนวคิดอภิปรัชญา: แบบของเพลโตจากบทสนทนาพีโดและพาร์เมนิดีส

The Metaphysics Concept: Plato's Forms in Phaedo and Parmenides Dialogues

วรพล หิตามาตา และ สิริกร อมฤตวาริน

Worapol Hitamata and Sirikorn Amaritwarin

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

ที่อยู่ E-mail: worapolh9@gmail.com

Received: August 8, 2024

Revised: January 12, 2026

Accepted: April 20, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องแบบของเพลโตที่ปรากฏในบทสนทนาพีโดและพาร์เมนิดีส และเพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแนวคิดเรื่องแบบจากบทสนทนาทั้งสองเรื่อง การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปรัชญาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร ศึกษาจากบทสนทนาพีโด และพาร์เมนิดีส เป็นเอกสารหลัก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความเชิงปรัชญาและการเปรียบเทียบเชิงแนวคิด ผลการวิจัยพบว่า บทสนทนาพีโด นำเสนอแนวคิดเรื่องแบบผ่านข้อโต้แย้งสำคัญ 3 ประเด็น ได้แก่ ข้อโต้แย้งเรื่องการระลึกได้ ข้อโต้แย้งเรื่องความสัมพันธ์กัน และข้อโต้แย้งสุดท้ายเกี่ยวกับความเป็นอมตะของจิต โดยแบบมีสถานะเป็นสิ่งที่จริงแท้ มั่นคง และเป็นหลักการที่รองรับความรู้ วิญญาณ และสิ่งเฉพาะหน่วย ขณะที่บทสนทนาพาร์เมนิดีส แสดงให้เห็นการตั้งคำถามและการวิพากษ์ทฤษฎีแบบผ่านข้อโต้แย้งสำคัญหลายประการ เช่น ขอบเขตของแบบ ทฤษฎีพายุ ข้อโต้แย้งเรื่องบุคคลที่สาม แบบในฐานะความคิด ทฤษฎีความเหมือน และข้อโต้แย้งเรื่องความเป็นไปได้ในการรู้แบบ ซึ่งสะท้อนปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแบบกับสิ่งเฉพาะหน่วย และเมื่อเปรียบเทียบบทสนทนาทั้งสอง พบว่า พีโดมีลักษณะเป็นการเสนอและยืนยันแนวคิดเรื่องแบบ ขณะที่พาร์เมนิดีสมีลักษณะเป็นการย้อนทบทวน ตรวจสอบ และวิพากษ์ข้อจำกัดของทฤษฎีแบบไว้ ทั้งนี้ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ แนวคิดเรื่องแบบของเพลโตเป็นแนวคิดที่มีพัฒนาการภายในงานเขียนของเพลโตเอง โดยบทสนทนาพีโด แสดงให้เห็นความจำเป็นของแบบในฐานะหลักการทางอภิปรัชญา ส่วนบทสนทนา พาร์เมนิดีส แสดงให้เห็นปัญหา เงื่อนไข และข้อจำกัดของทฤษฎีดังกล่าว การศึกษานี้จึงช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งสากลกับสิ่งเฉพาะหน่วย ความจริงแท้กับโลกแห่งประสบการณ์ และพัฒนาการทางอภิปรัชญาของเพลโตได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ทฤษฎีแบบ, เพลโต, พีโด, พาร์เมนิดีส, อภิปรัชญา

Abstract

This article aims to study Plato's theory of forms as appearing in the dialogues *Phaedo* and *Parmenides*, and to compare and analyze the relationship of the concept of Forms in these two dialogues. This research is philosophical research employing a documentary research methodology. The dialogues *Phaedo* and *Parmenides* are used as the primary documents, and the data are analyzed through philosophical interpretation and conceptual comparison. The research findings reveal that the dialogue *Phaedo* presents the concept of Forms through three important arguments: the argument from recollection, the argument from affinity, and the final argument concerning the immortality of the soul. In this dialogue, the Forms have the status of true, stable realities and serve as principles that support knowledge, the soul, and particular things. Meanwhile, the dialogue *Parmenides* shows the questioning and criticism of the theory of Forms through several important arguments, such as the scope of Forms, the Pie Model, the Third Man Argument, Forms as thoughts, the theory of likeness, and the argument concerning the possibility of knowing the Forms. These arguments reflect problems concerning the relationship between Forms and particular things. When the two dialogues are compared, it is found that *Phaedo* has the character of presenting and affirming the concept of Forms, whereas *Parmenides* has the character of reconsidering, examining, and criticizing the limitations of the theory of Forms. The body of knowledge obtained from this research is that Plato's concept of Forms is a concept that develops within Plato's own writings. The dialogue *Phaedo* shows the necessity of Forms as metaphysical principles, while the dialogue *Parmenides* shows the problems, conditions, and limitations of that theory. This study therefore helps to clarify the relationship between universals and particulars, true reality and the world of experience, and Plato's metaphysical development.

Keywords: Theory of forms, Plato, *Phaedo*, *Parmenides*, Metaphysics

บทนำ

“ปรัชญาตะวันตกทั้งหมดในประวัติศาสตร์ เป็นเพียงคำอธิบายท้ายหน้ากระดาษ (Footnote) ของงานเขียนของเพลโตเท่านั้น” (Whitehead, 1978) ข้อความดังกล่าวของอัลเฟรด นอร์ธ ไวท์เฮด สะท้อนความสำคัญและอิทธิพลของเพลโตที่มีต่อประวัติศาสตร์ปรัชญาตะวันตกอย่างลึกซึ้ง ทั้งนี้ เพลโตถือเป็นนักปรัชญาคนสำคัญที่วางรากฐานประเด็นทางอภิปรัชญา ญาณวิทยา จริยศาสตร์ และปรัชญาการเมือง ซึ่งส่งอิทธิพลต่อการอภิปรายทางปรัชญาในเวลาต่อมา (Rickless, 2007; กำพล ศรีโท และคณะ, 2566) โดยเฉพาะแนวคิดเรื่อง “แบบ” (Form) ซึ่งถือเป็นหนึ่งในทฤษฎีที่โดดเด่นที่สุดของเพลโต มีสาระสำคัญอยู่ที่การแยก “สิ่งสากล” (Universal) ซึ่งมีความจริงแท้ เป็นหนึ่งเดียว และไม่เปลี่ยนแปลง ออกจาก

“สิ่งเฉพาะหน่วย” (Particular) ซึ่งเป็นสิ่งที่ปรากฏในโลกแห่งประสบการณ์และอยู่ภายใต้ความเปลี่ยนแปลง (Rickless, 2007) แนวคิดดังกล่าวมีอิทธิพลอย่างมากต่อการทำความเข้าใจโลกและสิ่งต่าง ๆ รอบตัวมนุษย์ ตัวอย่างเช่น เมื่อบุคคลเดินทางออกจากบ้านเพื่อไปรอรถประจำทางสายหนึ่ง หากพลารถคันแรก บุคคลนั้นยังสามารถรอรถคันต่อไปที่เป็นสายเดียวกันได้ เพราะมีความเข้าใจแยกแยะระหว่างสายรถประจำทาง ในฐานะสิ่งสากล กับรถประจำทางแต่ละคัน ในฐานะสิ่งเฉพาะหน่วย รถคันหนึ่งอาจพลัดไปหรือเสียหายได้ แต่ความเป็นสายรถประจำทางหมายเลขนั้นยังคงอยู่ ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่า แนวคิดเรื่องแบบเป็นอภิปรัชญาที่แฝงอยู่ในวิถีคิดและประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

แนวคิดเรื่องแบบของเพลโตได้เกิดขึ้นโดยปราศจากพื้นฐานทางความคิด โดยเพลโตได้รับอิทธิพลจากประเด็นทางปรัชญาของพาร์เมนิดีส เฮราคลิตุส และโสเครตีส โดยเฉพาะปัญหาเรื่องความเป็นหนึ่ง ความเปลี่ยนแปลง และการแสวงหานิยามของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในปรัชญากรีกโบราณ แนวคิดของพาร์เมนิดีสมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่อง “สัต” (Being) ในฐานะสิ่งที่เป็นหนึ่งเดียวและไม่เปลี่ยนแปลง ขณะที่แนวคิดของเฮราคลิตุสสัมพันธ์กับปัญหาเรื่องความเปลี่ยนแปลงของโลกแห่งประสบการณ์ ส่วนโสเครตีสมีอิทธิพลต่อเพลโตในด้านวิธีการตั้งคำถามเพื่อแสวงหานิยามหรือแก่นแท้ของสิ่งต่าง ๆ (Rickless, 2007) กล่าวได้ว่า แนวคิดเรื่องแบบของเพลโตจึงเป็นการพัฒนาแนวคิดทางอภิปรัชญาที่พยายามอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่มั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลง กับสิ่งที่ปรากฏในโลกแห่งความเปลี่ยนแปลง

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พาร์เมนิดีสเป็นนักปรัชญาเอกนิยมที่เสนอว่า “สัต” มีลักษณะเป็นหนึ่งเดียว สถิตอยู่ และไม่เปลี่ยนแปลง แนวคิดนี้สามารถนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจลักษณะของแบบในปรัชญาของเพลโต ซึ่งมีสถานะเป็นหนึ่งเดียว มั่นคง และไม่เปลี่ยนแปลง ตัวอย่างเช่น หมายเลขหรือสายของรถประจำทางยังคงอยู่ แม้ว่ารถแต่ละคันจะเสียหาย เปลี่ยนแปลง หรือถูกแทนที่ด้วยรถคันอื่นในขณะเดียวกัน แนวคิดของเฮราคลิตุสที่เน้นความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง สามารถนำมาเชื่อมโยงกับโลกของสิ่งเฉพาะหน่วยหรือโลกของวัตถุในระบบความคิดของเพลโต กล่าวคือ รถประจำทางแต่ละคันที่มีหมายเลขสายเดียวกันสามารถเปลี่ยนแปลงได้ วันนี้อาจติดป้ายสายหนึ่ง วันต่อมาอาจเปลี่ยนเป็นสายอื่น หรืออาจฉุ่พังและเกิดอุบัติเหตุได้ สิ่งเฉพาะหน่วยจึงมีลักษณะไม่มั่นคงและอยู่ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ส่วนโสเครตีสมีอิทธิพลต่อเพลโตในด้านวิธีการแสวงหานิยาม โดยเฉพาะการตั้งคำถามว่า “สิ่งนั้นคืออะไร” (What is X?) อันเป็นวิธีการที่มุ่งแสวงหาความหมายหรือแก่นแท้ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง วิธีการดังกล่าวมีส่วนสำคัญแยกสิ่งสากลออกจากสิ่งเฉพาะหน่วย และเป็นพื้นฐานให้เพลโตนำไปพัฒนาความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแบบกับวัตถุของแบบต่อไป (Rickless, 2007)

แนวคิดเรื่องแบบของเพลโตได้รับการกล่าวถึงอย่างชัดเจนในบทสนทนาฟิโด (Phaedo) ที่โสเครตีสพยายามปลอบใจศิษย์ของตนด้วยการเสนอข้อโต้แย้งเพื่อพิสูจน์ความดำรงอยู่ต่อไปของวิญญาณ (Soul) ภายหลังความตาย แนวคิดเรื่องแบบปรากฏอยู่ภายในข้อโต้แย้งเหล่านี้ โดยเฉพาะในประเด็นความรู้แบบประลึกได้ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเฉพาะหน่วยกับแบบ และสถานะของแบบในฐานะสิ่งที่มีความจริงแท้เหนือโลกแห่งประสบการณ์ (Dimas, 2003; Ebrey, 2023) ส่วนบทสนทนาพาร์เมนิดีส (Parmenides) เพลโตเขียนขึ้นโดยสมมติให้พาร์เมนิดีส นักปรัชญาคนสำคัญในประวัติศาสตร์ เดินทางมาเยือนกรุงเอเธนส์พร้อมกับเซนโน และ

ได้พบกับโสเครตีสในวัยหนุ่ม ซึ่งเป็นตัวละครที่เพลโตใช้ในการนำเสนอความคิดบางประการของตนเอง บทสนทนาเรื่องนี้ถือเป็นงานเขียนที่มีความสำคัญต่อการพิจารณาทฤษฎีแบบ เนื่องจากเป็นบทสนทนาที่นำเสนอการตรวจสอบ วิพากษ์ และตั้งคำถามต่อทฤษฎีแบบซึ่งปรากฏอย่างชัดเจนในงานช่วงกลางของเพลโต (Rickless, 2007)

จากการสืบค้นเบื้องต้นยังไม่ปรากฏว่ามีการแปลบทสนทนาพาร์เมนิดีสเป็นภาษาไทย ขณะที่งานวิชาการภาษาไทยที่กล่าวถึงเพลโตส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับปรัชญาการเมือง ความยุติธรรม หรือทฤษฎีแห่งแบบในภาพรวม มากกว่าการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทสนทนาพีโดกับพาร์เมนิดีสโดยตรง (กำพล ศรีโท และคณะ, 2566; ฮากิม สุตินปรีดา, 2563) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นโอกาสของการศึกษาแนวคิดเรื่องแบบของเพลโตจากบทสนทนาทั้งสองเรื่องดังกล่าว เพื่อทำความเข้าใจการปะทะกันทางความคิดภายในงานเขียนของเพลโตเอง ตลอดจนเพื่อพิจารณาว่าแนวคิดเรื่องแบบมีพัฒนาการ เปลี่ยนแปลง หรือถูกท้าทายอย่างไรในแต่ละช่วงของความคิดเพลโต การศึกษาในลักษณะนี้จะช่วยให้เข้าใจแนวคิดเรื่องแบบในฐานะทฤษฎีสำคัญของเพลโต และเปิดมุมมองต่อปัญหาทางอภิปรัชญาว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างความจริงแท้กับโลกแห่งประสบการณ์ สิ่งสากลกับสิ่งเฉพาะหน่วย และความมั่นคงกับความเปลี่ยนแปลง อันเป็นปัญหาสำคัญที่ยังคงมีความหมายต่อการศึกษาปรัชญาตะวันตกและการทำความเข้าใจโลกของมนุษย์ในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาแนวคิดเรื่องแบบของเพลโตที่ปรากฏในบทสนทนาพีโดและพาร์เมนิดีส รวมถึงเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแนวคิดเรื่องแบบของเพลโตจากบทสนทนาพีโดและพาร์เมนิดีส

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาแนวคิดเรื่องแบบของเพลโตเป็นประเด็นสำคัญในทางอภิปรัชญาตะวันตก เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวเกี่ยวข้องกับปัญหาพื้นฐานว่าด้วยความจริงแท้ ความรู้ สิ่งสากล สิ่งเฉพาะหน่วย และความสัมพันธ์ระหว่างโลกแห่งแบบกับโลกแห่งประสบการณ์ งานวิชาการที่เกี่ยวข้องมีทั้งงานที่ศึกษาแนวคิดเรื่องแบบในบทสนทนาพีโด งานที่ศึกษาแนวคิดเรื่องแบบในบทสนทนาพาร์เมนิดีส และงานที่วิเคราะห์อิทธิพลของแนวคิดเรื่องแบบต่อมิติอื่น ๆ ในปรัชญาของเพลโต โดย Castañeda (1972) ศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีความสัมพันธ์ที่ปรากฏในบทสนทนาพีโด โดยเฉพาะประเด็นว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างแบบ คุณสมบัติ และสิ่งเฉพาะหน่วย งานศึกษาดังกล่าวช่วยชี้ให้เห็นว่า เพลโตพยายามอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ในเชิงอภิปรัชญาอย่างมีระบบ ข้อค้นพบสำคัญของงานนี้คือ แนวคิดเรื่องแบบในพีโด สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเฉพาะหน่วยกับคุณสมบัติที่สิ่งนั้นมีส่วนร่วมอยู่ได้ กล่าวคือ สิ่งเฉพาะหน่วยมีคุณสมบัติบางประการเพราะสัมพันธ์กับแบบที่เป็นหลักการรองรับคุณสมบัตินั้น

ต่อมานงานศึกษาของ McPherran (1983) พิจารณาทฤษฎีความสัมพันธ์ในบทสนทนาพาร์เมนิดีส งานนี้มีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจต่อพาร์เมนิดีส ในฐานะบทสนทนาที่ตรวจสอบเงื่อนไขและข้อจำกัดของทฤษฎีแบบอย่างละเอียด โดยเฉพาะปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างแบบกับสิ่งเฉพาะหน่วย ข้อค้นพบสำคัญ

ของ McPherran คือ ข้อโต้แย้งในพาร์เมนิดิส ทำให้เห็นปัญหาของการอธิบายว่า สิ่งเฉพาะหน่วยจำนวนมากเข้าร่วมในแบบหนึ่งเดียวได้อย่างไรโดยไม่ทำให้แบบนั้นถูกแบ่งแยกหรือสูญเสียความเป็นหนึ่งเดียว

ขณะที่ Dimas (2003) ศึกษาเรื่อง Recollecting Forms in the Phaedo โดยวิเคราะห์ข้อโต้แย้งเรื่องการระลึกได้ในบทสนทนาฟิโด งานนี้ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างการระลึกได้กับแบบ โดย Dimas เสนอว่า การระลึกได้เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาเกี่ยวกับความทรงจำ และเป็นประเด็นทางญาณวิทยาและอภิปรัชญาที่ชี้ให้เห็นว่า ญาณสามารถเข้าถึงความรู้เกี่ยวกับแบบมาก่อนการเกิด ข้อค้นพบช่วยอธิบายว่า แบบในฟิโด มีสถานะเป็นวัตถุแห่งความรู้ที่มั่นคงและไม่เปลี่ยนแปลง ขณะที่สิ่งเฉพาะหน่วยในโลกแห่งประสบการณ์เป็นเพียงสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการระลึกถึงแบบ และต่อมา Silverman (2014) ศึกษาอภิปรัชญาและญาณวิทยาของเพลโตในงานเขียนช่วงกลาง อธิบายว่างานเขียนช่วงกลางของเพลโต เช่น ฟิโด และรีพับลิค มีลักษณะเด่นในการแบ่งแยกระหว่างโลกแห่งสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้กับโลกของแบบซึ่งเป็นสิ่งจริงแท้ มั่นคง และเป็นวัตถุแห่งความรู้ งานศึกษานี้ช่วยวางกรอบสำคัญในการทำความเข้าใจว่า แนวคิดเรื่องแบบในงานช่วงกลางของเพลโตเป็นแนวคิดทางอภิปรัชญาที่สัมพันธ์กับปัญหาเรื่องความรู้ การรับรู้ และสถานะของความจริง ข้อค้นพบของ Silverman สนับสนุนการศึกษาในประเด็นที่ว่า ฟิโดควรถูกเข้าใจในฐานะงานเขียนช่วงกลางที่เสนอทฤษฎีแบบอย่างชัดเจน ขณะที่การเปรียบเทียบกับพาร์เมนิดิส ช่วยให้เห็นพัฒนาการของความคิดเพลโตในช่วงต่อมา

ในส่วนของงานวิชาการภาษาไทย กำพล ศรีโท และคณะ (2566) ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของเพลโตในมิติของรัฐ ผู้นำ การศึกษา ความยุติธรรม และรูปแบบการปกครอง แม้จะกล่าวได้ว่ามิได้มุ่งศึกษาแนวคิดเรื่องแบบจากฟิโดและพาร์เมนิดิสโดยตรง แต่มีข้อค้นพบสำคัญว่า แนวคิดทางการเมืองของเพลโตมีฐานรองรับอยู่ที่ความคิดเชิงอภิปรัชญา โดยเฉพาะโลกของแบบซึ่งเป็นแหล่งของความจริง ความดี และความยุติธรรม สะท้อนให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องแบบเป็นอภิปรัชญาเท่านั้นที่ส่งอิทธิพลต่อปรัชญาการเมืองของเพลโตด้วย

นอกจากนี้ ฮากิม สุตินปรีดา (2563) ได้วิเคราะห์ทัศนะของเพลโตต่อกวีนิพนธ์ผ่านบทสนทนา รีพับลิค โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการเลียนแบบ ความจริง และสถานะของกวีในเมืองอุดมคติ ข้อค้นพบคือเพลโตมองกวีนิพนธ์ในฐานะการเลียนแบบที่อยู่ห่างจากความจริง และการวิพากษ์กวีของเพลโตสัมพันธ์กับทฤษฎีแห่งแบบ กล่าวคือ สิ่งที่ปรากฏในโลกแห่งประสบการณ์และสิ่งที่ถูกถ่ายทอดผ่านศิลปะหรือกวีนิพนธ์ มีสถานะห่างจากความจริงแท้ซึ่งอยู่ในระดับของแบบ งานนี้ช่วยขยายความเข้าใจว่า ทฤษฎีแบบของเพลโตมีบทบาทต่อการอธิบายปัญหาเรื่องความจริง การเลียนแบบ และการเข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งต่าง ๆ

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น เห็นได้ว่า งานวิชาการต่างประเทศส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์แนวคิดเรื่องแบบในเชิงอภิปรัชญาและญาณวิทยา โดยเฉพาะงานของ Castañeda และ Dimas ที่ช่วยอธิบายบทบาทของแบบในฟิโด ส่วน McPherran ช่วยอธิบายปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างแบบกับสิ่งเฉพาะหน่วยในพาร์เมนิดิส ขณะที่ Silverman วางกรอบภาพรวมของอภิปรัชญาเพลโตในงานเขียนช่วงกลาง ส่วนงานภาษาไทยแม้จะได้ศึกษาฟิโดและพาร์เมนิดิสโดยตรง แต่ช่วยชี้ให้เห็นแนวคิดเรื่องแบบมีอิทธิพลต่อปรัชญาการเมือง ความจริง และการวิพากษ์ศิลปะของเพลโต อย่างไรก็ตาม ยังมีช่องว่างในการศึกษา

ที่มุ่งเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องแบบของเพลโตจากบทสนทนาพีโดและพาร์เมนิดีส โดยเฉพาะการพิจารณากระบวนการของพีโดทำหน้าที่เสนอและยืนยันแนวคิดเรื่องแบบ และพาร์เมนิดีสทำหน้าที่ตรวจสอบ วิพากษ์ และชี้ให้เห็นข้อจำกัดของทฤษฎีแบบ การศึกษานี้จึงต้องการเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยนำข้อค้นพบจากงานวิชาการที่เกี่ยวข้องมาประมวลและสังเคราะห์ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทสนทนาทั้งสองในฐานะพัฒนาการทางความคิดของเพลโตเกี่ยวกับแบบ สิ่งสากล สิ่งเฉพาะหน่วย และอภิปรัชญาที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปรัชญาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก มุ่งศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดเรื่องแบบ (Form) ของเพลโตที่ปรากฏในบทสนทนาพีโดและพาร์เมนิดีส โดยพิจารณาจากมุมมองทางอภิปรัชญาเป็นสำคัญ การศึกษานี้มิได้มุ่งวิเคราะห์ประเด็นทางญาณวิทยาโดยตรง แม้ว่าประเด็นดังกล่าวจะมีความเกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อความเข้าใจปรัชญาของเพลโตก็ตาม

ขอบเขตของการวิจัยเน้นการพิจารณาแนวคิดเรื่องแบบในฐานะประเด็นทางอภิปรัชญา โดยให้ความสำคัญกับลักษณะของแบบ ความสัมพันธ์ระหว่างแบบกับสิ่งเฉพาะหน่วย ตลอดจนข้อโต้แย้งที่ปรากฏในบทสนทนาทั้งสองเรื่อง เนื้อหาบางส่วนของบทสนทนาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินเรื่องหรือมีวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากประเด็นเรื่องแบบ จะไม่นำมาเป็นประเด็นหลักในการวิเคราะห์

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรองที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องแบบของเพลโต เอกสารชั้นต้น ได้แก่ บทสนทนาพีโดและพาร์เมนิดีส ซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลหลักในการศึกษาความคิดของเพลโต ส่วนเอกสารชั้นรอง ได้แก่ หนังสือ บทความวิชาการ งานวิจัย และข้อเขียนทางปรัชญาที่อธิบาย วิเคราะห์ หรือวิพากษ์แนวคิดเรื่องแบบ ตลอดจนงานที่เกี่ยวข้องกับบริบททางความคิดของพาร์เมนิดีส เฮราคลิตุส โซเครตีส และเพลโต

กระบวนการรวบรวมข้อมูลเริ่มจากการคัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย จากนั้นผู้วิจัยอ่านและจำแนกประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องแบบ โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับลักษณะของแบบ ความสัมพันธ์ระหว่างแบบกับสิ่งเฉพาะหน่วย ข้อโต้แย้งในบทสนทนาพีโด และข้อวิพากษ์ต่อทฤษฎีแบบในบทสนทนาพาร์เมนิดีส รวมถึงการรวบรวมแนวคิดพื้นฐานของนักปรัชญาก่อนหน้าเพลโต เพื่อใช้เป็นกรอบประกอบการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปรัชญาและการตีความเอกสาร โดยนำข้อมูลที่ได้จากเอกสารมาจัดหมวดหมู่ แยกประเด็น และพิจารณาความสัมพันธ์ทางความคิดอย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์แบ่งเป็นขั้นตอน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความเป็นมาของแนวคิดเรื่องแบบ การวิเคราะห์แนวคิดเรื่องแบบในบทสนทนา การวิเคราะห์ข้อโต้แย้งและการวิพากษ์แนวคิดเรื่องแบบในบทสนทนา และ

การเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องแบบที่ปรากฏในบทสนทนาพีโดและพาร์เมนิดีส ทั้งนี้ การวิเคราะห์จะดำเนินอยู่บนพื้นฐานของการตีความเชิงเหตุผลและการพิจารณาข้อโต้แย้งทางปรัชญาอย่างรอบคอบ โดยตระหนักว่าการศึกษาความคิดของเพลโตอาจมีความเสี่ยงต่อการตีความเกินไปจากเจตนารมณ์ของผู้เขียนเดิม ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการเปรียบเทียบกับข้อเสนอของนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ควบคู่กับการวิเคราะห์ตัวบท เพื่อให้การตีความสมเหตุสมผลและสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเรื่องแบบจากบทสนทนาพีโด ของเพลโต

ผลการศึกษาแนวคิดเรื่องแบบจากบทสนทนาพีโด ของเพลโต พบว่า บทสนทนาดังกล่าวมีข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องแบบอยู่ 3 ข้อ ได้แก่

1.1 ข้อโต้แย้งเรื่องการระลึกได้ แนวคิดนี้ระบุถึงการเรียนรู้ของมนุษย์เป็นการระลึกถึงความรู้ที่วิญญาณเคยมีอยู่ก่อนแล้ว และมนุษย์ได้หลงลืมไปเมื่อถือกำเนิดในโลกนี้ การระลึกได้สามารถเกิดขึ้นผ่านกระบวนการตั้งคำถามอย่างถูกต้อง กล่าวคือ เมื่อผู้ถูกถามสามารถตอบคำถามหรือเข้าถึงความรู้บางประการได้ ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าวิญญาณของผู้นั้นเคยมีความรู้อยู่ก่อนการเกิด ด้วยเหตุนี้ ข้อโต้แย้งเรื่องการระลึกได้จึงมีความสัมพันธ์กับการยืนยันความรู้ของวิญญาณก่อนการเกิด และเชื่อมโยงกับแนวคิดเรื่องแบบในฐานะสิ่งที่เป็นความรู้แท้ซึ่งวิญญาณเคยเข้าถึงมาก่อน

1.2 ข้อโต้แย้งเรื่องความสัมพันธ์กัน เป็นข้อโต้แย้งที่โสเครตีสใช้เพื่ออธิบายให้ซิปัสเห็นถึงอมตะของจิตภายหลังความตาย โดยเน้นความแตกต่างระหว่างจิตกับร่างกาย โสเครตีสชี้ให้เห็นว่าจิตมีลักษณะสูงส่ง บริสุทธิ์ คงทน และใกล้เคียงกับสิ่งที่เป็นอมตะมากกว่าร่างกาย ในขณะที่ร่างกายมีลักษณะไม่มั่นคง เต็มไปด้วยข้อจำกัด และเสื่อมสลายได้ง่าย ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นสถานะของจิตที่สัมพันธ์กับสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงและเป็นจริงแท้ มากกว่าสิ่งที่อยู่ในโลกแห่งความเปลี่ยนแปลง

1.3 ข้อโต้แย้งสุดท้าย โสเครตีสอธิบายลงลึกถึงวัตถุแห่งแบบทั้งหลาย โดยพยายามโน้มน้าวสิมิอัสว่าจิตย่อมไม่ตาย เพราะจิตเป็นสิ่งที่ทำให้ร่างกายมีชีวิต ดังนั้น จิตจึงมีคุณสมบัติสัมพันธ์กับชีวิต ขณะที่ความตายเป็นคุณสมบัติที่ตรงกันข้ามกับชีวิต เมื่อชีวิตกับความตายเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกัน จิตซึ่งสัมพันธ์กับชีวิตจึงไม่อาจยอมรับความตายได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง จิตจึงเป็นสิ่งที่ไม่ตาย ในการอธิบายข้อโต้แย้งนี้ โสเครตีสได้ยกตัวอย่างคุณสมบัติประเภทต่าง ๆ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติเหล่านั้นกับแบบที่คุณสมบัตินั้นดำรงอยู่ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นพฤติกรรมของคุณสมบัติที่ตรงกันข้ามกัน เพื่อชี้ให้เห็นว่า สิ่งหนึ่งไม่อาจรับคุณสมบัติที่ตรงกันข้ามกับแบบหรือคุณสมบัติหลักที่ตนมีส่วนร่วมอยู่ได้

สะท้อนให้เห็นว่า แนวคิดทางอภิปรัชญาเรื่องแบบที่ปรากฏในบทสนทนาพีโด ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ได้แก่ การสร้างฐานตัวเองของแบบ (Self-Predication) ความเรียบง่ายของแบบ ความแบ่งแยกของแบบ ขอบเขตของแบบ ความบกพร่องของสิ่งเฉพาะหน่วย และสัดกับการเข้าร่วม (Being and Partaking)

2. แนวคิดเรื่องแบบจากบทสนทนาพาร์เมนิตีส ของเพลโต

ผลการศึกษาแนวคิดเรื่องแบบจากบทสนทนา พาร์เมนิตีส ของเพลโต พบว่า บทสนทนาดังกล่าวปรากฏข้อโต้แย้งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องแบบจำนวน 8 ประเด็น ดังนี้

2.1 ข้อโต้แย้งของซีโน ซีโนเสนอข้อโต้แย้งว่า หากสิ่งทั้งหลาย (Things) ที่เป็นอยู่ (Are) มีจำนวนมาก (Many) สิ่งเหล่านั้นย่อมต้องมีทั้งความเหมือนและความไม่เหมือนอยู่ในเวลาเดียวกัน อย่างไรก็ตามในความเป็นจริง ไม่มีสิ่งใดที่สามารถเป็นได้ทั้งเหมือนและไม่เหมือนในเวลาเดียวกัน ดังนั้น สิ่งทั้งหลายที่เป็นอยู่จึงไม่อาจเป็นหลายสิ่งได้ ข้อโต้แย้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนและปกป้องแนวคิดเอกนิยมของพาร์เมนิตีส ซึ่งเสนอว่าสิ่งที่เป็นจริงมีลักษณะเป็นหนึ่งเดียว

2.2 การอภิปรายของโสเครตีส โสเครตีสต้องการโต้แย้งข้อเสนอของซีโน โดยยกแนวคิดเรื่องแบบขึ้นมาอธิบาย ในกรณีทีซีโนกล่าวว่าไม่มีสิ่งใดสามารถเป็นได้ทั้งเหมือนและไม่เหมือนนั้น โสเครตีสได้พิจารณาจากคุณสมบัติที่ปรากฏในสิ่งเฉพาะหน่วย โดยเห็นว่าวัตถุหนึ่ง ๆ สามารถมีคุณสมบัติหลายประการอยู่ในตัวเอง และคุณสมบัติเหล่านั้นอาจทำให้วัตถุนั้นมีทั้งความเหมือนและความไม่เหมือนกับสิ่งอื่นได้ในเวลาเดียวกัน

2.3 ขอบเขตของแบบ พาร์เมนิตีสได้ตั้งคำถามต่อโสเครตีสว่า แบบแห่งคุณสมบัติทั้งหลายสามารถครอบคลุมคุณสมบัติทุกประการที่เป็นไปได้หรือไม่ โสเครตีสตอบอย่างมั่นใจต่อแบบที่มักถูกกล่าวถึงในบทสนทนาอื่น ๆ เช่น แบบแห่งความดี แบบแห่งความงาม แบบแห่งความยุติธรรม แบบแห่งความกลม และแบบแห่งความสูง อย่างไรก็ตาม โสเครตีสกลับแสดงความลังเลเมื่อกล่าวถึงแบบที่เกี่ยวข้องกับสิ่งตามธรรมชาติ เช่น แบบแห่งมนุษย์ แบบแห่งไฟ หรือแบบแห่งน้ำ ประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตของแบบว่าแบบควรมียูกับสิ่งประเภทใดบ้าง และควรครอบคลุมสิ่งทั้งปวงหรือไม่

2.4 ทฤษฎีพาย พาร์เมนิตีสได้โต้แย้งแนวคิดเรื่องแบบของโสเครตีส โดยเสนอ “ทฤษฎีพาย” (Pie Model) ชี้แจงว่า หากสิ่งเฉพาะหน่วยทั้งหลายล้วนเข้าร่วมกับแบบซึ่งมีอยู่เพียงหนึ่งเดียว ความสัมพันธ์ระหว่างแบบกับสิ่งเฉพาะหน่วยย่อมคล้ายกับการแบ่งชิ้นพาย เนื่องจากแบบมีเพียงหนึ่งเดียว แต่ต้องถูกร่วมอยู่โดยสิ่งเฉพาะหน่วยจำนวนมาก ดังนั้น แบบจึงดูเหมือนต้องถูกแบ่งออกเป็นส่วน ๆ เช่นเดียวกับการแบ่งพาย

2.5 ข้อโต้แย้งเรื่องบุคคลที่สาม (Third Man Argument) เป็นข้อที่อริสโตเติลใช้เรียกในภายหลัง พาร์เมนิตีสได้ยกข้อโต้แย้งนี้ขึ้นเพื่อชี้ให้โสเครตีสเห็นปัญหาของแนวคิดเรื่องแบบ ข้อโต้แย้งดังกล่าวอาศัยแนวคิดย่อย 3 ประการ ได้แก่ แนวคิดหนึ่งเหนือหลายสิ่ง (One-over-Many) การสร้างฐานตัวเองของแบบ (Self-Predication) และแนวคิดเรื่องความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างแบบกับสิ่งเฉพาะหน่วย (Non-Identity) ประเด็นสำคัญของข้อโต้แย้งนี้คือ หากสิ่งเฉพาะหน่วยจำนวนมากมีคุณสมบัติร่วมกันเพราะเข้าร่วมในแบบเดียวกัน ก็อาจต้องมีแบบอีกแบบหนึ่งที่อธิบายความเหมือนระหว่างแบบเดิมกับสิ่งเฉพาะหน่วยเหล่านั้น ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการถอยร่นอย่างไม่สิ้นสุด

2.6 แบบในฐานะความคิด พาร์เมนิตีสโต้แย้งข้อเสนอที่มองว่าแบบเป็นเพียงความคิด โดยชี้ให้เห็นว่า หากแบบเป็นความคิด ความคิดนั้นย่อมต้องเป็นความคิดเกี่ยวกับบางสิ่ง กล่าวคือ ความคิดทุกประการต้องมีวัตถุแห่งความคิดรองรับ หากบุคคลคิดถึงต้นไม้ ความคิดนั้นย่อมเกี่ยวข้องกับต้นไม้ในฐานะวัตถุแห่งความคิด ดังนั้น หากแบบเป็นเพียงความคิด ก็ย่อมต้องมีวัตถุบางอย่างเป็นสิ่งรองรับความคิดนั้น ข้อโต้แย้งนี้จึงชี้ให้เห็น

ปัญหาว่า การลดสถานะของแบบให้เป็นเพียงความคิดไม่อาจอธิบายสถานะทางอภิปรัชญาของแบบได้อย่างเพียงพอ

2.7 ทฤษฎีความเหมือน เป็นข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาบุคคลที่สาม โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ของความเหมือน กล่าวคือ ถ้า ก. เหมือนกับ ข. ย่อมหมายความว่า ข. เหมือนกับ ก. ด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น หากกล่าวว่าบุคคลหนึ่งเหมือนกับดาราคคนหนึ่ง ก็ย่อมหมายความว่าดาราคคนนั้นมีลักษณะบางประการที่เหมือนกับบุคคลนั้นด้วย ความเหมือนจึงเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างสิ่งสองสิ่งหรือมากกว่า

2.8 ข้อโต้แย้งสุดท้ายของพาร์เมนิดีสต่อแนวคิดเรื่องแบบของโสเครติส คือข้อโต้แย้งเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการรู้แบบ พาร์เมนิดีสแย้งว่า มนุษย์ไม่สามารถมีความรู้เกี่ยวกับแบบได้ เนื่องจากองค์ความรู้ใด ๆ ย่อมต้องสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งปลายทางอันเป็นเป้าหมายของความรู้ หากบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับมด มดย่อมเป็นวัตถุแห่งความรู้นั้น หรือหากความรู้นั้นเป็นความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ วัตถุแห่งความรู้ก็ย่อมอยู่ในขอบเขตของมนุษย์ นทำนองเดียวกัน หากแบบดำรงอยู่ในฐานะสิ่งที่แยกออกจากโลกของมนุษย์และสิ่งเฉพาะหน่วยอย่างสิ้นเชิง ความรู้ของมนุษย์ซึ่งอยู่ในโลกแห่งประสบการณ์ย่อมไม่สามารถเข้าถึงแบบได้โดยตรง ข้อโต้แย้งนี้จึงชี้ให้เห็นปัญหาสำคัญของทฤษฎีแบบ กล่าวคือ หากแบบเป็นสิ่งที่แยกขาดจากโลกแห่งประสบการณ์มากเกินไป มนุษย์จะไม่สามารถรู้หรืออธิบายแบบได้

3. การเปรียบเทียบและความสัมพันธ์เรื่องแบบของเพลโต จากบทสนทนาฟิโดและพาร์เมนิดีส

ผลการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องแบบของเพลโตจากบทสนทนาฟิโดและพาร์เมนิดีส พบว่าบทสนทนาทั้งสองเรื่องมีความสัมพันธ์กันในฐานะงานเขียนที่สะท้อนพัฒนาการทางความคิดของเพลโตเกี่ยวกับทฤษฎีแบบ กล่าวคือ บทสนทนาฟิโด แสดงให้เห็นการนำเสนอแนวคิดเรื่องแบบในฐานะหลักการทางอภิปรัชญาที่ใช้สนับสนุนข้อโต้แย้งเรื่องความเป็นอมตะของวิญญาณ ขณะที่บทสนทนาพาร์เมนิดีส แสดงให้เห็นการตั้งคำถามและการวิพากษ์ปัญหาที่เกิดจากทฤษฎีแบบ โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแบบกับสิ่งเฉพาะหน่วย จากการเปรียบเทียบพบว่า บทสนทนาทั้งสองมีความแตกต่างและสัมพันธ์กันใน 4 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

3.1 บทสนทนาทั้งสองเป็นวิธีการถ่ายทอดแนวคิดและการทดลองทางความคิดที่เพลโตใช้เพื่อถ่ายทอดแนวคิดทางปรัชญาผ่านการสนทนาระหว่างตัวละคร มิใช่การนำเสนอทฤษฎีในลักษณะคำอธิบายโดยตรง การใช้รูปแบบบทสนทนาทำให้ผู้อ่านได้ติดตามกระบวนการตั้งคำถาม การโต้แย้ง และการตรวจสอบความคิดอย่างเป็นลำดับ ทั้งนี้ บทสนทนาทั้งสองมีหน้าที่ทางความคิดแตกต่างกัน กล่าวคือ ฟิโด ใช้บทสนทนาเพื่อเสนอและสนับสนุนแนวคิดเรื่องแบบ โดยเชื่อมโยงแบบเข้ากับความรู้แท้และความเป็นอมตะของวิญญาณ ส่วนพาร์เมนิดีส ใช้บทสนทนาในลักษณะการทดลองทางความคิด เพื่อทดสอบความแข็งแรงของทฤษฎีแบบและเผยให้เห็นปัญหาภายในของแนวคิดดังกล่าว

3.2 บทสนทนาฟิโด เป็นการนำเสนอแนวคิดเรื่องแบบ ขณะที่บทสนทนา พาร์เมนิดีส เป็นการย้อนทบทวนแนวคิดดังกล่าว กล่าวคือ ฟิโด มีลักษณะเป็นการนำเสนอแนวคิดเรื่องแบบในฐานะสิ่งจริงแท้ มั่นคงและไม่เปลี่ยนแปลง โดยแบบถูกใช้เป็นพื้นฐานในการอธิบายความรู้ การระลึกได้ และความสัมพันธ์ระหว่าง

วิญญานกับความจริงแท้ ในมิตินี้ ฟิโด จึงเป็นบทสนทนาที่แสดงให้เห็นความสำคัญของแบบ ในฐานะหลักการ ที่ช่วยอธิบายสิ่งที่โลกแห่งประสบการณ์ไม่สามารถให้คำตอบได้อย่างสมบูรณ์ ขณะที่พาร์เมนิดิส มีลักษณะเป็น การย้อนกลับมาตรวจสอบแนวคิดเรื่องแบบที่เคยถูกเสนอไว้ในงานช่วงก่อนหน้านี้ โดยตั้งคำถามว่า หากแบบ เป็นสิ่งหนึ่งเดียว แยกจากสิ่งเฉพาะหน่วย และเป็นสิ่งที่สิ่งต่าง ๆ เข้าร่วมด้วยแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างแบบ กับสิ่งเฉพาะหน่วยจะอธิบายได้อย่างไร การย้อนทบทวนนี้ทำให้เห็นว่า เฟลโตตระหนักถึงปัญหาและข้อจำกัด ของทฤษฎีแบบดังกล่าว

3.3 บทสนทนาฟิโด มีลักษณะมุ่งเสนอแนวคิดอย่างชัดเจน ขณะที่บทสนทนาพาร์เมนิดิส มีลักษณะสุขุมและวิพากษ์มากกว่า เห็นได้จากฟิโด มีจังหวะการเสนอแนวคิดอย่างมีพลัง เนื่องจากเนื้อหา ของบทสนทนาเกี่ยวข้องกับช่วงเวลาก่อนการตายของโสเครตีส และมุ่งปลอบใจศิษย์ผ่านข้อโต้แย้งเรื่อง ความเป็นอมตะของวิญญาน แนวคิดเรื่องแบบจึงถูกนำเสนอในฐานะหลักการที่ช่วยสร้างความมั่นใจว่า ความจริงแท้และวิญญานมิได้ขึ้นอยู่กับร่างกายหรือโลกแห่งความเปลี่ยนแปลงเพียงอย่างเดียว ส่วนพาร์เมนิดิส มีลักษณะสุขุม รอบคอบ และเน้นการวิพากษ์มากกว่า เนื่องจากบทสนทนานี้เสนอข้อโต้แย้งที่ทำให้ทฤษฎี แบบเผชิญกับปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาการมีส่วนร่วม ปัญหาความเป็นหนึ่งและความเป็นหลาย ปัญหา บุคคลที่สาม และปัญหาความเป็นไปได้ในการรู้แบบ ทำให้พาร์เมนิดิสเป็นบทสนทนาที่แสดงความละเอียด รอบคอบในการตรวจสอบแนวคิดมากกว่าการประกาศหรือยืนยันแนวคิดเพียงฝ่ายเดียว

3.4 บทสนทนาฟิโด อ้างอิงวิธีการแบบโสเครตีสเป็นหลัก ขณะที่บทสนทนาพาร์เมนิดิส อ้างอิง แนวคิดของพาร์เมนิดิสเป็นหลัก เห็นได้จากฟิโดสะท้อนอิทธิพลของวิธีการแบบโสเครตีสอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการตั้งคำถาม การแสวงหาคำนิยาม และการใช้เหตุผลเพื่อให้คู่สนทนายอมรับข้อสรุปบางประการ แนวคิดเรื่องแบบในฟิโด จึงปรากฏผ่านกระบวนการสนทนาที่โสเครตีสค่อย ๆ นำคู่สนทนาไปสู่การยอมรับว่า มีสิ่งจริงแท้ที่มั่นคงและไม่เปลี่ยนแปลงอยู่เหนือโลกแห่งประสบการณ์ ขณะที่พาร์เมนิดิส วางโครงสร้าง การอภิปรายโดยอ้างอิงแนวคิดของพาร์เมนิดิสเป็นหลัก โดยเฉพาะประเด็นเรื่องความเป็นหนึ่ง ความไม่เปลี่ยนแปลง และปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งหนึ่งกับสิ่งหลายสิ่ง การให้พาร์เมนิดิสเป็นผู้ตั้งคำถาม และวิพากษ์โสเครตีสวัยหนุ่ม ทำให้บทสนทนานี้มีลักษณะเป็นการเผชิญหน้าระหว่างแนวคิดเรื่องแบบของ เฟลโตกับปัญหาเชิงอภิปรัชญาที่สืบเนื่องจากปรัชญาเอกนิยมของพาร์เมนิดิส

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องแนวคิดอภิปรัชญาเรื่องแบบของเฟลโตจากบทสนทนาฟิโดและพาร์เมนิดิส สามารถ อภิปรายได้ว่า แนวคิดเรื่องแบบของเฟลโตเป็นแนวคิดที่ค่อย ๆ ได้รับการเสนอ ขยายความ ตรวจสอบ และ วิพากษ์ภายในงานเขียนของเฟลโตเอง สอดคล้องกับ Silverman (2014) ที่อธิบายว่า งานเขียนช่วงกลางของ เฟลโต โดยเฉพาะฟิโด และรีพับลิค มีบทบาทสำคัญในการนำเสนออภิปรัชญาเรื่องแบบ ซึ่งแยกโลกแห่งสิ่ง เปลี่ยนแปลงออกจากโลกของสิ่งจริงแท้ที่ดำรงอยู่โดยตัวเอง ขณะที่งานเขียนช่วงหลังของเฟลโตมีลักษณะ ซับซ้อนมากขึ้นและสะท้อนการตรวจสอบปัญหาภายในของทฤษฎีดังกล่าว

จากผลการศึกษาทั้ง 3 ประเด็น โดยประเด็นแรก บทสนทนาพีโด นำเสนอแนวคิดเรื่องแบบผ่านข้อโต้แย้งเรื่องการระลึกได้ ความสัมพันธ์กัน และข้อโต้แย้งสุดท้ายเกี่ยวกับความเป็นอมตะของจิต แสดงให้เห็นว่าแบบในพีโด มีบทบาทเป็นหลักการทางอภิปรัชญาที่ใช้รองรับความรู้แท้และความเป็นอมตะของวิญญาณ กล่าวคือ มนุษย์สามารถระลึกถึงความรู้ได้ เพราะวิญญาณเคยมีความสัมพันธ์กับแบบมาก่อน และสิ่งเฉพาะหน่วยในโลกแห่งประสบการณ์ย่อมมีลักษณะบกพร่องเมื่อเทียบกับแบบซึ่งเป็นความจริงแท้ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Dimas (2003) ที่เห็นว่าข้อโต้แย้งเรื่องการระลึกได้ในพีโด เกี่ยวข้องโดยตรงกับความสามารถของมนุษย์ในการเข้าถึงแบบ และสอดคล้องกับ Castañeda (1972) ซึ่งอธิบายว่าพีโด มิได้เสนอแบบเพียงในฐานะแก่นสารของสิ่งต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างแบบ คุณสมบัติ และสิ่งเฉพาะหน่วยด้วย

ประเด็นที่สอง บทสนทนาพาร์เมนิดีส มีลักษณะเป็นการวิพากษ์และทดสอบทฤษฎีแบบที่ปรากฏในงานช่วงกลางของเพลโต โดยข้อโต้แย้งสำคัญ เช่น ขอบเขตของแบบ ทฤษฎีพายุ ข้อโต้แย้งเรื่องบุคคลที่สาม แบบในฐานะความคิด ทฤษฎีความเหมือน และข้อโต้แย้งเรื่องความเป็นไปได้ในการรู้แบบ ล้วนชี้ให้เห็นปัญหาภายในของทฤษฎีแบบ โดยเฉพาะถ้าแบบเป็นสิ่งหนึ่งเดียว แยกจากสิ่งเฉพาะหน่วย และสิ่งเฉพาะหน่วยเข้าร่วมกับแบบ แบบจะยังคงเป็นหนึ่งเดียวและไม่แบ่งแยกได้อย่างไร ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Rickless (2007) ที่อธิบายว่า พาร์เมนิดีสนำเสนอปัญหาการมีส่วนร่วมระหว่างแบบกับสิ่งเฉพาะหน่วยผ่านสิ่งที่เรียกว่าทฤษฎีพายุ (Pie Model) และชี้ให้เห็นความยุ่งยากของทฤษฎีแบบเมื่อแบบต้องสัมพันธ์กับสิ่งเฉพาะหน่วยจำนวนมาก

ประเด็นที่สาม ความสัมพันธ์ระหว่างพีโดและพาร์เมนิดีส ควรถูกเข้าใจในฐานะพัฒนาการทางความคิดของเพลโต มากกว่าจะเป็นความขัดแย้งที่ทำให้ทฤษฎีแบบถูกปฏิเสธโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ พีโดแสดงให้เห็นการเสนอทฤษฎีแบบในเชิงยืนยัน ขณะที่พาร์เมนิดีส แสดงให้เห็นการย้อนกลับมาตรวจสอบเงื่อนไขและข้อจำกัดของทฤษฎีเดียวกัน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ McPherran (1983) ซึ่งเห็นว่า ข้อโต้แย้งในพาร์เมนิดีส โดยเฉพาะปัญหาความยุ่งยากใหญ่ที่สุด มิได้เป็นเพียงการล้มล้างทฤษฎีแบบ แต่ยังทำหน้าที่ชี้แจงและทำให้ทฤษฎีความสัมพันธ์ของเพลโตที่ปรากฏในพีโด มีความซับซ้อนมากขึ้น ในทำนองเดียวกัน Sabrier (2019) ชี้ให้เห็นว่าปัญหาเรื่องส่วนแบบ และการมีส่วนร่วมในพาร์เมนิดีส ควรถูกพิจารณาในฐานะประเด็นสำคัญที่ช่วยให้เข้าใจการพัฒนาแนวคิดเรื่องแบบในงานเขียนของเพลโตมากขึ้น

จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า บทสนทนาพีโดและพาร์เมนิดีส ควรอ่านในฐานะงานเขียนที่สัมพันธ์กันในเชิงพัฒนาการของความคิด กล่าวคือ พีโดทำหน้าที่เสนอความจำเป็นของแบบในฐานะความจริงแท้ที่รองรับความรู้และวิญญาณ ส่วนพาร์เมนิดีส ทำหน้าที่ตรวจสอบว่า ทฤษฎีดังกล่าวสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างแบบกับสิ่งเฉพาะหน่วยได้อย่างสมเหตุสมผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยเรื่องแนวคิดอภิปรัชญาเรื่องแบบของเพลโตจากบทสนทนา ฟิโด และ พาร์เมนิดีส สามารถนำไปใช้เป็นฐานความคิดในการทำความเข้าใจโลกแห่งประสบการณ์และสิ่งเฉพาะหน่วยในชีวิตประจำวันได้ กล่าวคือ แนวคิดเรื่องแบบช่วยให้มนุษย์ไม่มองวัตถุหรือสิ่งต่าง ๆ ในโลกเพียงในฐานะสิ่งที่ใช้ตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันเท่านั้น แต่ยังช่วยให้สามารถพิจารณาคุณสมบัติ ความหมาย และหลักการสากลที่แฝงอยู่เบื้องหลังสิ่งเฉพาะหน่วยเหล่านั้นได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น ดังนั้น ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมการคิดเชิงปรัชญา โดยเฉพาะการฝึกแยกแยะระหว่างสิ่งเฉพาะหน่วยกับคุณสมบัติหรือแบบที่สิ่งนั้นมีส่วนร่วมอยู่ การฝึกคิดในลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจว่าสิ่งต่าง ๆ ที่รับรู้ผ่านประสาทสัมผัสอาจเป็นเพียงปรากฏการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ขณะที่ความหมาย คุณค่า หรือคุณสมบัติบางประการของสิ่งเหล่านั้นอาจเข้าไปสู่หลักการที่มั่นคงกว่าในเชิงความคิด

นอกจากนี้ แนวคิดเรื่องแบบยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาปรัชญา โดยใช้เป็นกรอบสำหรับฝึกผู้เรียนให้ตั้งคำถาม วิเคราะห์ และมองเห็นความแตกต่างระหว่างระดับของประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสกับระดับของความคิดเชิงนามธรรม การศึกษาบทสนทนาฟิโด ช่วยให้เข้าใจการเสนอทฤษฎีแบบในฐานะหลักการรองรับความรู้และความจริงแท้ ส่วนการศึกษาบทสนทนาพาร์เมนิดีส ช่วยฝึกให้ผู้เรียนเห็นข้อจำกัดของทฤษฎี การตั้งคำถามต่อแนวคิด และการวิพากษ์อย่างเป็นระบบ อันเป็นทักษะสำคัญของการศึกษาปรัชญา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องแบบของเพลโตกับแนวคิดเรื่องมโนคติของจอห์น ล็อก เพื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างแนวคิดทางอภิปรัชญาแบบเพลโต ซึ่งให้ความสำคัญกับแบบในฐานะสิ่งจริงแท้และเป็นสากล กับแนวคิดทางญาณวิทยาของล็อก ซึ่งให้ความสำคัญกับมโนคติที่เกิดจากประสบการณ์และการรับรู้ของมนุษย์ การศึกษาในลักษณะนี้จะช่วยให้เห็นพัฒนาการของปัญหาเรื่องความรู้ ความคิด และความจริงในประวัติศาสตร์ปรัชญาตะวันตกได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องแบบกับอภิปรัชญาที่มีต่อความคิดทางการเมืองของเพลโต โดยเฉพาะการพิจารณาว่าแนวคิดเรื่องแบบมีความสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องความดี ความยุติธรรม รัฐในอุดมคติ และบทบาทของนักปรัชญาผู้ปกครอง ประเด็นดังกล่าวจะช่วยขยายความเข้าใจทฤษฎีแบบเป็นพื้นฐานสำคัญของปรัชญาการเมืองของเพลโต

เอกสารอ้างอิง

- กำพล ศรีโท, พระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ, & พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร). (2566). วิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาการเมืองของเพลโต. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 12(5), 404–416.
- ฮาгим สูดินปรีดา. (2563). อ่านเพลโต: กวีนิพนธ์ในทรรศนะของนักปรัชญา. *วิวัฒน์วรรณสาร*, 4(3), 205–246.
- Castañeda, H.-N. (1972). Plato's *Phaedo* theory of relations. *Journal of Philosophical Logic*, 1, 467–480. <https://doi.org/10.1007/BF00255573>
- Dimas, P. (2003). Recollecting Forms in the *Phaedo*. *Phronesis*, 48(3), 175–214.
- Ebrey, D. (2023). *Plato's Phaedo: Forms, death, and the philosophical life*. Cambridge University Press.
- McPherran, M. L. (1983). Plato's Parmenides theory of relations. *Canadian Journal of Philosophy Supplementary Volume*, 9, 149–164. <https://doi.org/10.1080/00455091.1983.10715866>
- Rickless, S. C. (2007). Plato's Parmenides. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Stanford University.
- Sabrier, P. (2019). Parts, Forms, and participation in the Parmenides and Sophist: A comparison. *Études platoniciennes*, 15. <https://doi.org/10.4000/etudesplatoniciennes.1601>
- Silverman, A. (2014). Plato's middle period metaphysics and epistemology. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2014 ed.). Stanford University.
- Whitehead, A. N. (1978). *Process and reality: An essay in cosmology* (Corrected ed., D. R. Griffin & D. W. Sherburne, Eds.). Free Press. (Original work published 1929).

